

Anketa „Što istarski srednjoškolci znaju o antifašizmu?“

Igor Jovanović, Milan Radošević, Dragan Sokolović

UDK 329.1:303.62-057.87(497,571)*2014“

Izvadak

U članku se grafički i opisno predstavljaju rezultati anketnog istraživanja provedenog u drugim razredima istarskih srednjih škola od travnja do lipnja 2014., vezanog za elementarno poznavanje činjenica o nastanku, razvoju, značenju, simbolima i položaju antifašizma na europskoj i nacionalnoj (hrvatskoj) razini u prošlosti i sadašnjosti, s naglaskom na diferencijaciji prema raznim ideologijama i totalitarnim režimima. Anketom, temeljenoj na pitanjima višestrukog izbora te načelima vrijednosnog suda, bilo je obuhvaćeno 648 učenika.

Gljučne riječi: Istra, antifašizam, fašizam, obrazovanje, srednja škola

Uvod

Anketa „Što istarski srednjoškolci znaju o antifašizmu“ provedena je od travnja do lipnja 2014. u drugim razredima¹ srednjih škola na području Istarske županije. U istraživanje je bilo uključeno četrnaest srednjih četverogodišnjih škola, svih usmjerenja, s područja Istarske županije iz Buja, Buzeta, Labina, Pazina, Poreča, Pule i Rovinja, među kojima trinaest hrvatskih i jedna talijanska škola.² U istraživanju je sudjelovalo ukupno 648 učenika, od čega su 63 % ispitanika činile žene.

1 U istraživanje su uključeni učenici drugih razreda srednjih škola kako bi se ustanovila razina znanja o razmatranj temi u ovom članku nakon osnovnoškolske naobrazbe, a prije usvajanja srednjoškolskih programa.

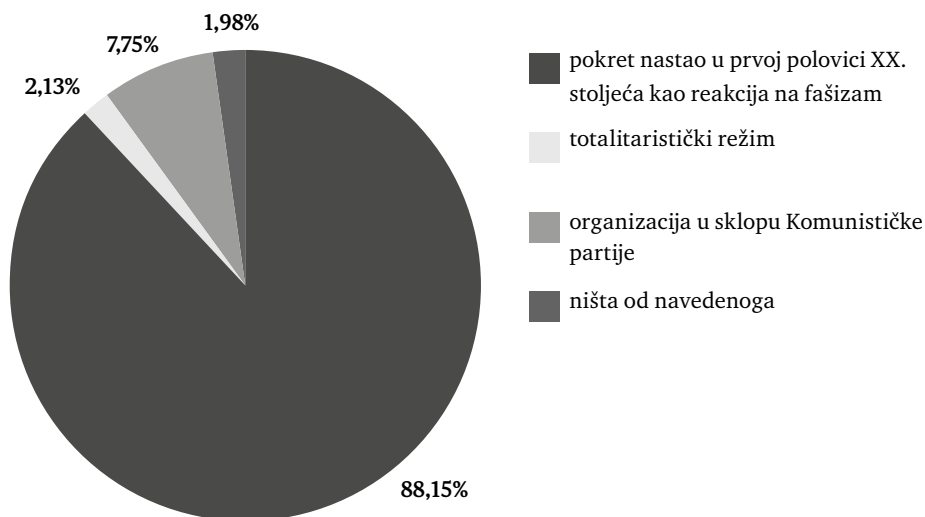
2 Zahvaljujemo na suradnji sljedećim profesori(ca)ma: Aljoši Sirotiću iz Srednje škole Vladimira Gortana Buje, Boži Tolušiću iz Srednje škole Buzet, Ivanu Žagaru i Sanji Banko iz Srednje škole Mate Balote Poreč, Miri Butigan Tomić iz Srednje škole Zvane Črnje Rovinj, Žarku Beriću iz Srednje škole Eugena Kumičića Rovinj, Ireni Penko, Eleni Snidero, Luciji Krizmanić, Selmi Jovanov i Ketrin Škopac Rojnić iz Talijanske srednje škole – Scuola media superiore Leonardo da Vinci Buje - Buie, Barbari Širol i Mladenu Majuševiću iz Gimnazije i strukovne škole Jurja Dobrile Pazin, Dijani Muškardin iz Srednje škole Mate Blažine Labin, Branislavu Subotiću iz Medicinske škola Pula, Mariji Belullo iz Srednje glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova, Igoru Šaponji iz Strukovne škole Pula i Ekonomske škole Pula, Branimiru Červaru iz Privatne gimnazije Jurja Dobrile Pula, Filipu Zoričiću i Mariji Komparić iz Gimnazije Pula. Zahvaljujemo Nikši Miniću iz Osnovne škole Veli Vrh na pomoći pri obradi podataka.

Glavni cilj ovoga istraživanja, prvoga ove vrste u Istarskoj županiji, ali i Republici Hrvatskoj, bio je ustanoviti elementarnu razinu poznavanja anti-fašizma i fašizma u promatranoj populaciji, učenicima drugih razreda srednjih škola (16-godišnjaci), a koji su opću i nacionalnu povijest 20. st. slušali na satovima povijesti u osmom razredu osnovne škole. Vremenski interval između usvojenoga osnovnoškolskog gradiva i anketnog istraživanja iznosio je, dakle, dvije godine pa rezultati istraživanja uz opće zaključke o znanju ispitanika implicitno otvaraju i pitanje vezano za utjecaj izvannastavnih čimbenika (mediji, obitelj) na zadanu temu. Anketa je sadržavala 12 pitanja višestrukog izbora (na zaokruživanje) te jedno pitanje po načelu vrijednosnoga suda. Anketna pitanja bila su obuhvaćena tematskim područjima, a koja su se odnosila na povijesne podatke o nastanku, razvoju, značenju, simbolima i položaju antifašizma na europskoj i nacionalnoj (hrvatskoj) razini u prošlosti i sadašnjosti, s naglaskom na diferencijaciji prema raznim ideologijama i totalitarnim režimima (nacizam, fašizam, komunizam).

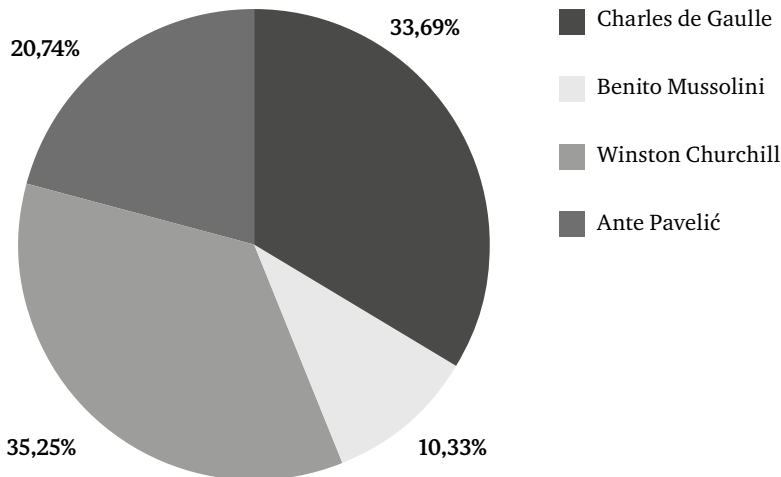
Obrada podataka obavljena je kroz opisnu statistiku, a sve raspodjele odgovora prikazane su u grafičkom obliku, i to isključivo u relativnoj frekvenciji (postocima). Predstavljene su isključivo skupni podaci, a koji obuhvaćaju sve ispitanike.

Rezultati anketnih pitanja

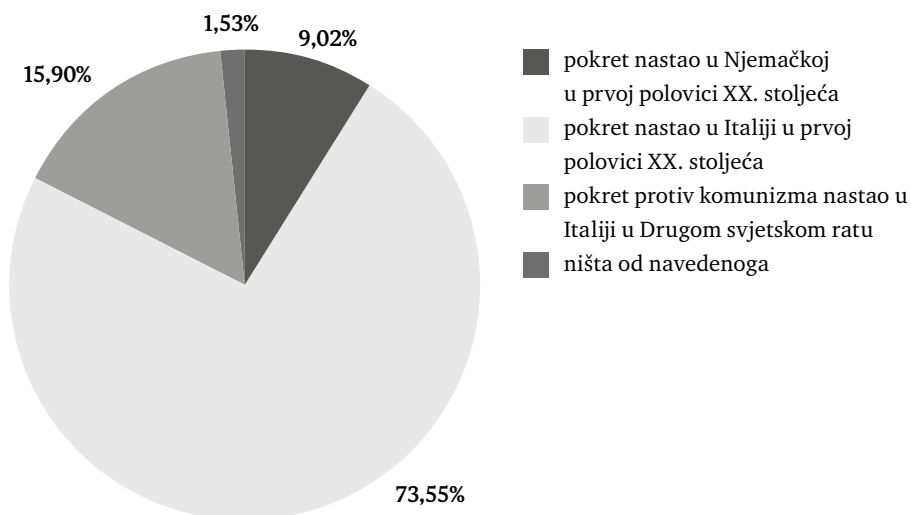
Graf. 1. Antifašizam je:

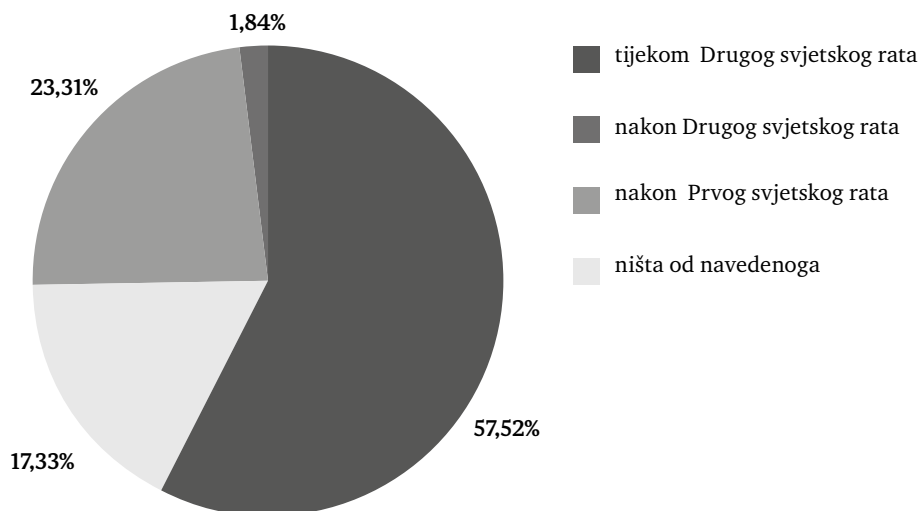
Prvom anketnom pitanju cilj je bio dobiti odgovor na temeljno pitanje „Što je antifašizam?“. Iako je velika većina ispitanika (88,15 %) točno odgovorila, relativno je visok postotak (7,75 %) učenika koji antifašizam usko povezuju s komunizmom i promatraju ga kao sastavni dio Komunističke partije. Time se partija, odnosno komunizam u širem značenju, među tom (manjinskom) skupinom učenika shvaća kao natkategorija antifašizma, što podrazumijeva negiranje njegova djelovanja izvan spomenute ideologije i njezinih struktura. Nešto iznad dva posto učenika (2,13 %) povezuje ga s nedefiniranim totalitarističkim režimom, što vodi k njihovom zaključku da se on pojavljuje isključivo u državnim uređenjima koji ne priznaju i ne provode demokratska načela upravljanja. Sličan postotak (1,98 %) odnosi se na ispitanike koji su odgovorili kako ponuđeni odgovori ne navode točnu definiciju antifašizma. Sumirajući, svaki osmi učenik (11,95 %) ne povezuje izvedenost pokreta antifašizma i njegova predložka *anti-* kao pokreta s ciljem suprotstavljanja fašizmu.

Graf. 2. Tko su od navedenih osoba antifašisti?

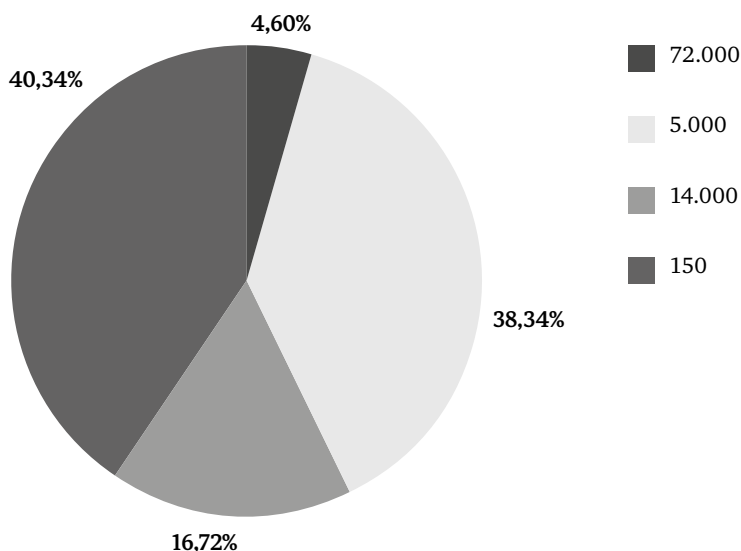
Pitanje pod rednim brojem 2 bilo je postavljeno kako bi se saznalo koje su povijesne ličnosti svjetske i hrvatske povijesti XX. stoljeća, prema saznanjima ispitanika, podržavale antifašistički pokret. Pritom su bila ponuđena dva točna odgovora. Antu Pavelića (1889. – 1959.), ustaškog poglavnika te vojnog i političkog saveznika fašističke Italije i nacističke Njemačke, koji je uz njihovu podršku i potvrdu 10. travnja 1941. osnovao Nezavisnu Državu Hrvatsku, antifašistom smatra čak 20,74 % učenika, odnosno više od petine ispitanika, što je uistinu porazan podatak. Benita Mussolinija (1883. – 1945.), osnivača fašističkog pokreta, fašističkog vođu i diktatora, za čije su vlasti (1922. – 1943.) i u Istri, tada dijelu Kraljevine Italije, provođeni denacionalizacijski – protuhrvatski i protuslovenski, a pred Drugi svjetski rat i rasni zakoni, kao antifašista vidi 10,33 % učenika, odnosno svaki deseti anketirani. Winstona Churchilla, premijera Ujedinjenog Kraljevstva u Drugom svjetskom ratu, te Charlesa de Gaullea, u to doba predsjednika Slobodne Francuske u egzilu te potom predsjednika francuske Privremene vlade, kao antifašiste je prepoznalo tek nešto više od trećine učenika.

Graf. 3. Fašizam je:

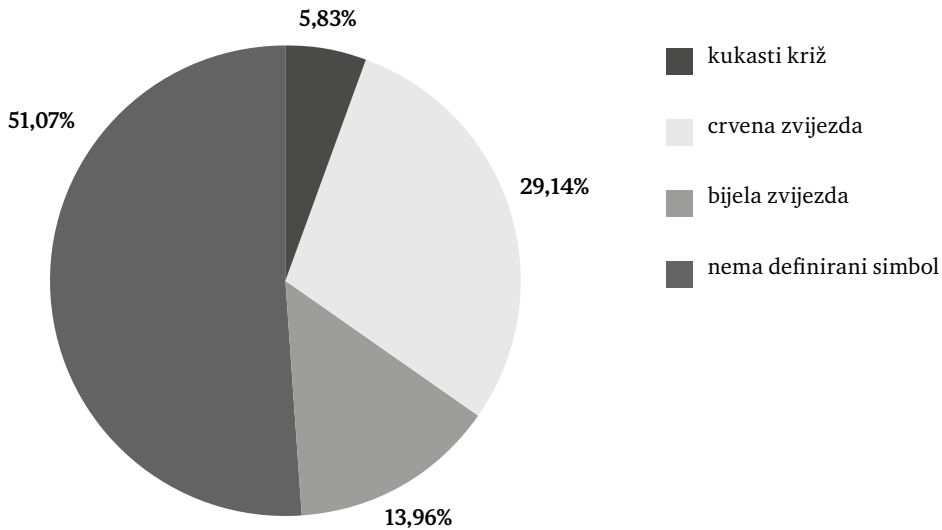
Na pitanje pod rednim brojem 3 gotovo tri četvrtine učenika (73,55 %) pravilno je geografski i kronološki smjestilo nastanak fašizma u Italiju prve polovice XX. st. Međutim, nezanemariv broj ispitanika (9,02 %) nastanak fašizma geografski vezuje za Njemačku – izgledno je da su ispitanici poistovjetili pojmove fašizam i nacizam. To ne iznenađuje s obzirom na to da se pojam fašizam u medijima, javnosti, pa i onoj stručnoj, često koristi kao generički pojam za sve nacionalističke totalitarne režime te se na taj način povezuje i s njegovim inačicama nastalim u drugim državama. Nadalje, svaki šesti ispitanik (15,90 %) datira pojavu fašizma u razdoblje Drugog svjetskog rata te ga promatra kao pokret nastao s ciljem borbe protiv komunizma, dok gotovo zanemariv postotak (1,53 %) ispitanika smatra kako su ponuđeni odgovori netočni.

Graf. 4. Kada se prvi put javlja antifašizam?

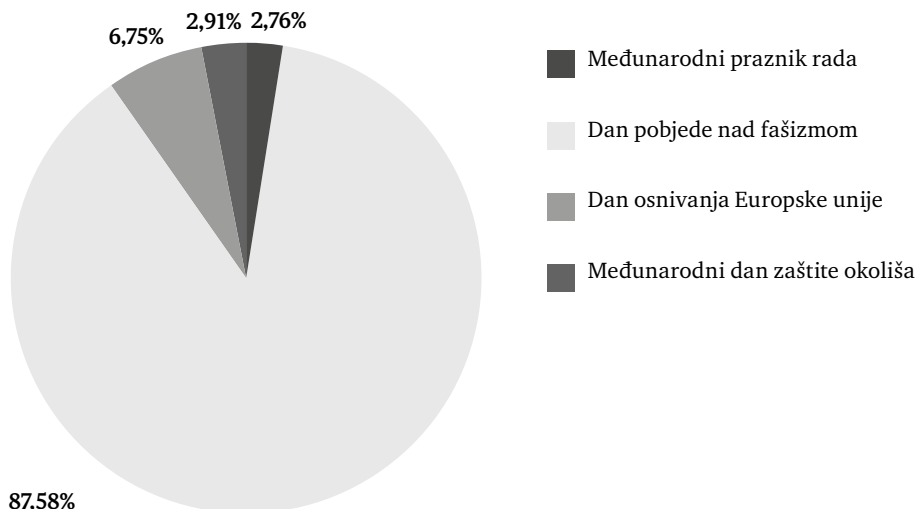
Četvrto pitanje odnosilo se na kronološko pozicioniranje nastanka anti-fašizma. Većina ispitanih (57,52 %) povezala je korijene antifašizma s razdobljem Drugoga svjetskoga rata. Šestina anketiranih učenika (17,33 %) nastanak spomenutoga pokreta postavlja u vrijeme nakon rata i ukazuje na konfuziju u povezivanju uzročno-posljedičnih veza: koji bi, naime, bio razlog nastanka antifašizma u razdoblju kada je nacifašizam bio pobijeđen? Tek je 23,31 %, odnosno manje od četvrtine, točno odgovorilo na pitanje smjestivši vrijeme radnje nakon Prvoga svjetskoga rata. Gotovo 2 % učenika smatra da je antifašizam nastao u nekom drugom vremenskom razdoblju. Valja istaknuti kako se pitanje o javljanju antifašizma nadovezuje na prethodna pitanja pod brojem 1 i 3 te ukazuje da se nastanak fašističkog sustava, a time i antifašizma kao njegova antipoda, kod većine ispitanika povezuje s Drugim svjetskim ratom, nastavnoj cjelini kojoj je, znakovito za ovo istraživanje, posvećen najveći dio obrazovnog programa u nastavi povijesti osmih razreda osnovnih škola.

Graf. 5. Koliko danas u Istri ima članova antifašističkih udruga?

Na peto pitanje – koliko danas ima članova antifašističkih udruga u Istri – 40,34 % srednjoškolaca odgovorilo je da u Istri postoji svega 150 članova antifašističkih udruga. Možemo pretpostaviti da učenici povezuju pojam antifašista s antifašističkim borcima, odnosno s populacijom visoke starosne dobi, pa je stoga i broj članova razmatran pri odgovoru u tom kontekstu. Nešto niži je postotak srednjoškolaca (38,34 %) koji, ispravno, smatraju kako u Istri ima 5.000 članova u spomenutim udrugama. Mali postotak srednjoškolaca (4,60 %) smatra kako u Istri postoji 72.000 članova antifašističkih udruga, dok njih 16,72 % procjenjuje kako antifašističke udruge u Istri broje 14.000 članova. Ovi rezultati upućuju na to da ispitani istarski srednjoškcolci nisu dovoljno ili uopće upućeni u postojanje i djelovanje antifašističkih udruga. To je porazan podatak za antifašističke udruge koje bi trebale promisliti o svojem odnosu prema javnosti, medijima i mladima općenito.

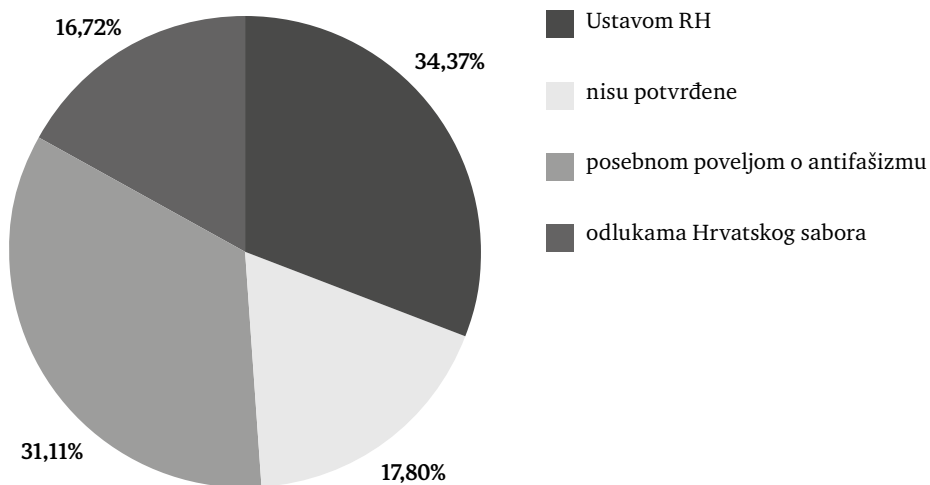
Graf. 6. Simboli antifašizma su:

Nešto više od pola ispitanih srednjoškolaca u odgovoru na šesto pitanje ispravno smatra kako antifašizam nema definiran simbol (51,07 %), gotovo trećina (29,14 %) smatra crvenu zvijezdu antifašističkim simbolom, a zatim slijedi bijela zvijezda (13,96 %). Nezanemariv je i broj istarskih srednjoškolaca koji smatra da je kukasti križ simbol antifašizma (5,83 %). Rezultati ovog anketnog pitanja upućuju na to da gotovo trećina istarskih srednjoškolaca poistovjećuje komunizam s hrvatskim antifašističkim pokretom, što ne čudi jer se u dnevnoj politici, zbog uloge komunista u organizaciji antifašističkog pokreta na području bivše Jugoslavije tijekom Drugog svjetskog rata, antifašizam i komunizam implicitno, a ponekad i eksplicitno koriste kao sinonimi. Takvo razmišljanje pokazao je i mali postotak istarskih srednjoškolaca (7,71 %), prilikom odgovaranja na prvo anketno pitanje (vidi br. 1.) gdje antifašizam svrstavaju u komunističku organizaciju.

Graf. 7. Osmog svibnja (8. 5.) se u Europi obilježava:

Velika većina ispitanih srednjoškolaca na pitanje pod rednim brojem sedam odgovorilo je točno da se 8. svibnja (kapitulacija Njemačke u Drugom svjetskom ratu) obilježava Dan pobjede nad fašizmom (87,58 %), dok neki od njih smatraju kako se na taj dan slavi Dan osnivanja Europske unije (6,75 %), Međunarodni dan zaštite okoliša (2,91 %) ili Međunarodni praznik rada (2,76 %). Odgovor se može protumačiti i kao poruka mladih kako se u Europi, pa tako i u Hrvatskoj (dan kasnije, 9. svibnja³) obilježava pobjeda nad fašizmom. postotak točnih odgovora, najviši među svim anketnim pitanjima, je ohrabrujući, neovisno o tome što samo pitanje dijelom implicira odgovor, a pogotovo zbog čitave zbrke koja se pojavila uvođenjem novih praznika, blagdana i spomendana u posljednjih dvadesetak godina.

3 Dan pobjede nad fašizmom, vezan za kapitulaciju Njemačke, pod različitim nazivima obilježava se 8. svibnja. Primjerice, u Slovačkoj kao „Dan pobjede nad fašizmom“, Francuskoj kao „Pobjeda“, Norveškoj i Češkoj kao „Dan oslobođenja/Dan pobjede“. U Rusiji, Bjelorusiji, Ukrajini, Poljskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Hrvatskoj („Dan pobjede nad fašizmom“), obilježava se 9. svibnja. Cilj ovoga anketnog pitanja bio je usmjeren k prepoznavanju samog čina obilježavanja pobjede nad fašizmom.

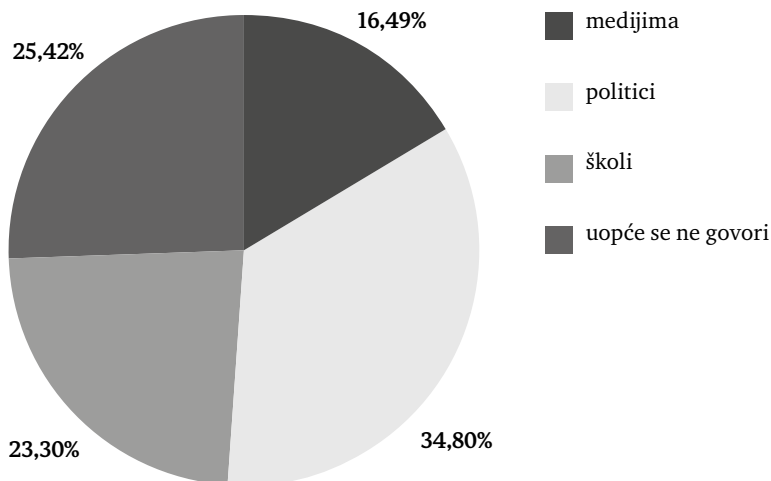
Graf. 8. Antifašističke vrijednosti u Hrvatskoj su potvrđene:

Odgovori na osmo pitanje ukazuju nam na to da istarski srednjoškolci smatraju da su u nas antifašističke vrijednosti potvrđene na sljedeći način: posebnom poveljom o antifašizmu⁴ 34,37 %, Ustavom Republike Hrvatske 31,11 %⁵, odlukama Hrvatskog sabora 16,72 %, dok 17,80 % ispitanika smatra kako antifašističke vrijednosti nisu potvrđene. Iako su sva tri odgovora (izuzev „nisu potvrđena“) točna, učenicima je sugerirano kako postoji tek jedan točan odgovor kako bi se ustanovio ukupan postotak ispitanika koji smatraju da antifašističke vrijednosti imaju svoj (državno)pravni temelj. Ovaj rezultat nam govori kako većina srednjoškolaca nije upućena u državnopravni kontinuitet Republike Hrvatske i rad njezinih institucija. To je podatak za razmišljanje jer se o ustroju vlasti u Republici Hrvatskoj i radu glavnih institucija u državi ne uči samo kroz nastavu povijesti, nego i u nastavi srodnih humanističkih predmeta (geografija, etika i kultura, politika i gospodarstvo) koji su propisani nastavnim planom i programom za srednje škole.

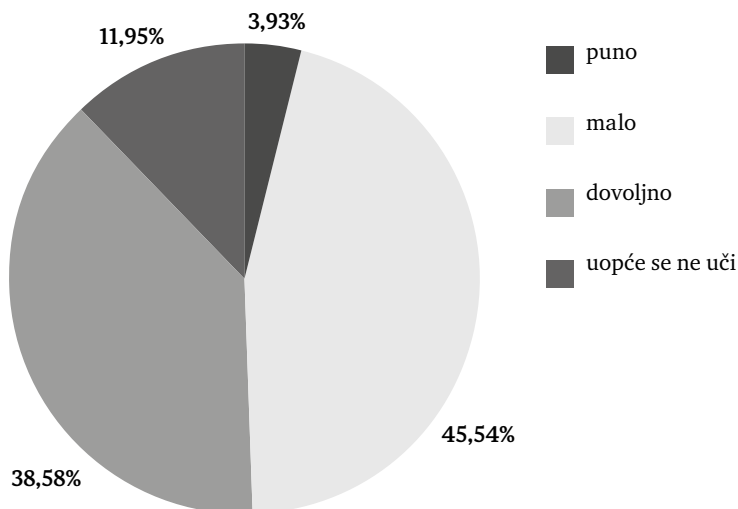
4 Deklaracija o antifašizmu donesena je u Hrvatskom saboru 13. IV. 2005. povodom 60. obljetnice pobjede nad fašizmom te u prvoj točki „potvrđuje antifašističku demokratsku utemeljenost i opredijeljenost Republike Hrvatske i hrvatskog društva te duboku privrženost vrijednostima suvremene demokracije“.

5 U Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske, vezano za antifašizam, piše: „Izražavajući tisućljetnu nacionalnu samobitnost i državnu opstojnost hrvatskoga naroda, potvrđenu slijedom ukupnoga povijesnoga zbivanja u različitim državnim oblicima te održanjem i razvitkom državotvorne misli o povijesnom pravu hrvatskoga naroda na punu državnu suverenost, što se očitovalo (...) u uspostavi temelja državne suverenosti u razdoblju Drugoga svjetskog rata, izraženoj nasuprot proglašenju Nezavisne Države Hrvatske (1941.) u odlukama Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (1943.) (...)“.

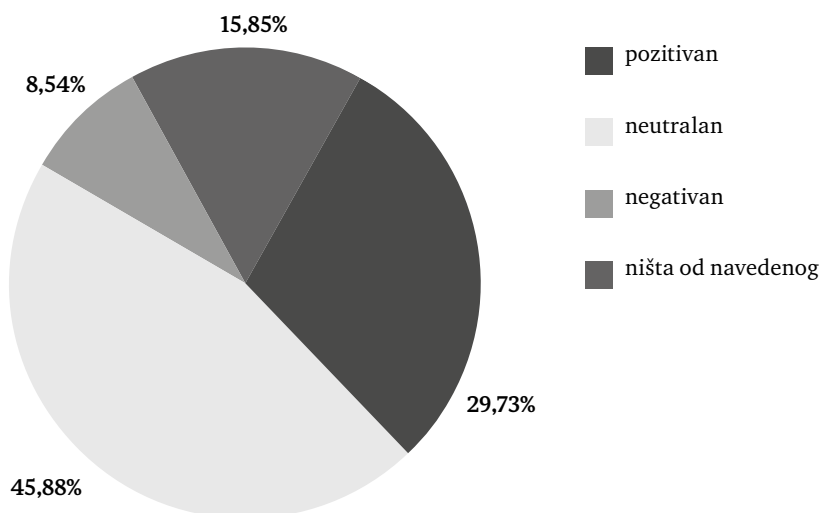
Graf. 9. O antifašizmu se najviše govori u:

Čak 34,80 % srednjoškolaca, pri odgovoru na deveto pitanje, smatra kako se o antifašizmu najviše govori u politici, njih 25,42 % smatra kako se o antifašizmu uopće ne govori, 23,30 % je zaključilo kako se o antifašizmu najviše govori u školi, a 16,49 % ispitanika smatra kako se o antifašizmu najviše govori u medijima. Ovakav rezultat nije iznenađujući, jer hrvatskom političkom (posredno i medijskom) scenom duže vrijeme dominiraju teme iz Drugog svjetskog rata i poraća kojima se najviše bave upravo političari svih političkih gledišta. Oni preko medija namjerno ili nenamjerno manipuliraju povijesnim činjenicama, interpretirajući ih ponajviše u svrhu političke profilacije i svrstavanja kako bi privukli određene skupine glasača. Posredno takve (dez)informacije dolaze i do populacije školskog uzrasta, koja ih u nedostatku stečenog znanja u manjoj ili većoj mjeri prihvaća. Znakovit je, kako za rezultate ove ankete, tako i općenito, podatak da četvrtina učenika smatra da se o antifašizmu uopće ne govori u školi.

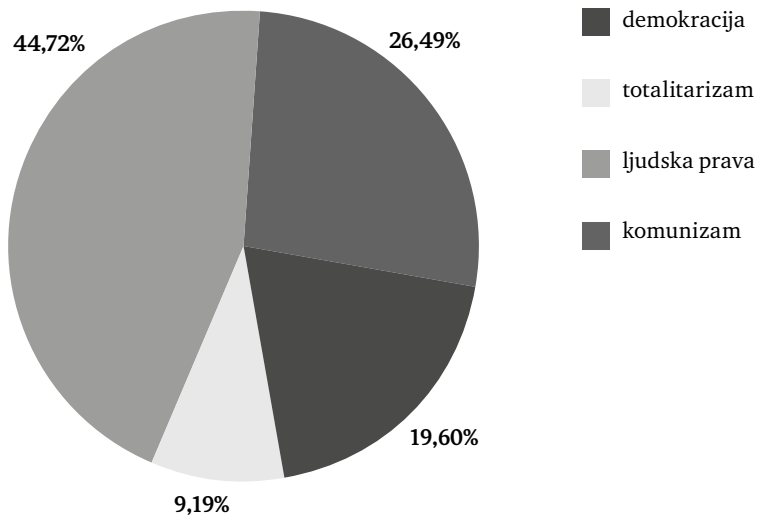
Graf. 10. U školi se o antifašizmu uči:

Gotovo polovica ispitanih srednjoškolaca (45,54 %), u odgovoru na pitanje broj deset smatra kako se u školama o antifašizmu uči malo, nešto je manji broj onih koji smatraju kako se o antifašizmu u školama uči dovoljno (38,58 %). Vrlo malen postotak (3,93 %) ispitanih srednjoškolaca misli da se o antifašizmu u školama uči puno. Nešto veći postotak učenika (11,95 %) je zaključio kako se o antifašizmu uopće ne uči u školskim klupama, što se nadovezuje na prethodno pitanje, koje je bilo postavljeno u nešto širem kontekstu. Ovakav rezultat pokazuje kako je dobar broj srednjoškolaca svjestan da se pojmu antifašizma pridaje malen broj nastavnih sati, najčešće usko povezanih uz nastavnu cjelinu koja se bavi Drugim svjetskim ratom, ali i da je velik postotak srednjoškolaca koji smatraju da je takav malen broj nastavnih sati predodređen za učenje o antifašizmu sasvim dovoljan.

Graf. 11. Pojam antifašizam kod tebe izaziva sljedeći osjećaj:

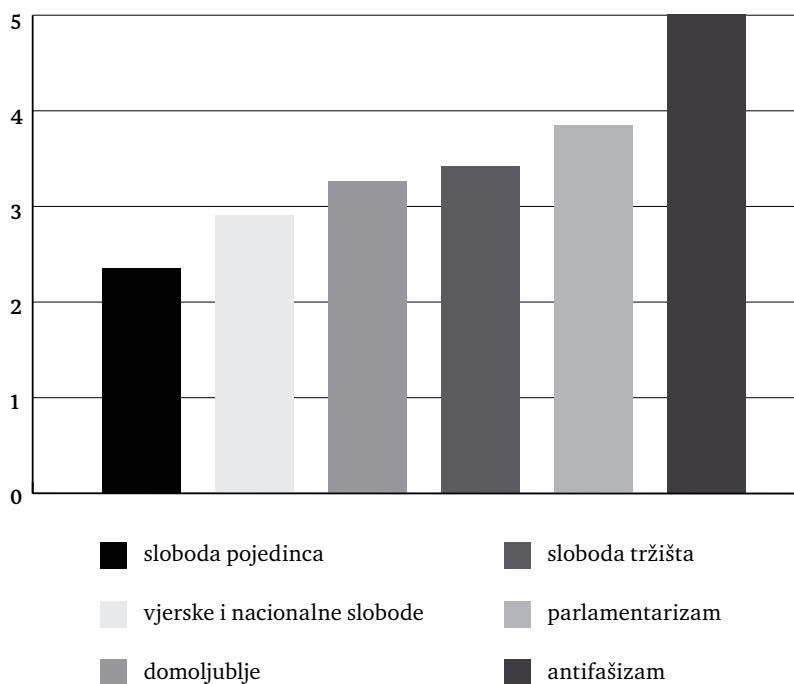
Segment osobnog pogleda na antifašizam bio je tema pitanja pod rednim brojem 11. Pojam antifašizma kod 45,88 % srednjoškolaca izaziva neutralan osjećaj, kod 29,73 % izaziva pozitivan osjećaj, kod 15,85 % ne izaziva nikakav osjećaj, a kod 8,54 % izaziva negativan osjećaj. Rezultat pokazuje kako gotovo polovica ispitanih srednjoškolaca ima indiferentan odnos prema antifašizmu, a uz skupinu koja nema definiran osjećaj („ništa od navedenoga“), dolazimo do gotovo dvotrećinske većine ispitanika. Vremenski odmak od 70 godina, koliko je proteklo od završetka Drugog svjetskog rata, nedvojbeno je bio važnim čimbenikom u pogledu očuvanja kolektivne memorije, a što je kod učenika – sada već treće generacije djece rođene nakon tih zbivanja – uz relativno slabu zastupljenost tematike antifašističkog pokreta u obrazovnom programu dovelo do većinski neformiranog pogleda na antifašizam. Nadalje, veoma je izgledno kako se univerzalne i natpolitičke, trajne antifašističke vrijednosti⁶, posebice aktualne i bitne s pojavom novih ultradesničarskih i nacionalističkih struja (posebice u vrijeme ekonomske krize) ne prepoznaju kao takve te se ne povezuju s nasljeđem antifašizma.

6 Koje podrazumijevaju najšire demokratske osnove, a protivne se političkim pokretima i organizacijama koji su po svojoj socijalnoj osnovi i političkoj ulozi fašističke ili njoj srodne.

Graf. 12. Koji je pojam po tebi najbliži antifašizmu:

U odgovoru na 12. pitanje tek 19,60 % ispitanika povezuje antifašizam s demokracijom, a čak 26,49 % s komunizmom. Ipak, prema mišljenju 44,72 % srednjoškolaca, pojam ljudskih prava (koji antifašizam promiče kao univerzalnu vrijednost), najbliži je pojmu antifašizma. Najmanji postotak srednjoškolaca (9,19) smatra totalitarizam najbližim antifašizmu. Ovo anketno pitanje pokazalo je da su mnogi istarski srednjoškolci svjesni kako je anti-fašistički pokret u svojoj srži bio pokret za društvenu jednakost, ali je također pokazalo da visok postotak srednjoškolaca usko povezuje antifašizam s komunizmom i totalitarnim društvom, što je nedvojbeno rezultat naslijeđa prošlog političkog sustava.

Graf. 13. Poredaj po važnosti pozitivne vrijednosti za koje se zalaže naše društvo (1-najvažnije, 6-najmanje važno):

Posljednje, 13. pitanje, postavljeno po načelu vrijednosnog suda, manje je bilo okrenuto vrednovanju znanja, a više upoznavanju s osobnim pogledima učenika prema važnosti Ustavom zajamčenih vrijednosti u hrvatskom društvu. Najvažnija pozitivna vrijednost za koju se zalaže hrvatsko društvo, prema istarskim srednjoškolicima, predstavlja sloboda pojedinca. Potom slijede vjerske i nacionalne slobode, domoljublje, sloboda tržišta, parlamentarizam, a na posljednjem mjestu nalazi se antifašizam. Ovo je rezultat koji govori kako se prilikom učenja o antifašističkom pokretu tek marginalno ističu pozitivne tekovine antifašizma, a koje su omogućile da u današnjem društvu možemo uživati u svim navedenim vrijednostima – one su očuvane i utkane u današnje moderno europsko društvo zahvaljujući pobjedi nad nacifašizmom u Drugom svjetskom ratu. Taj je proces u Republici Hrvatskoj, pak, u pogledu domoljublja i parlamentarizma te vjerskih sloboda, u punom smislu riječi, dovršen tek demokratskim promjenama početkom 90-ih godina prošloga stoljeća.

Zaključak

S obzirom na to da je riječ o učenicima drugih razreda srednjih škola koji se još nisu susreli sa srednjoškolskim gradivom suvremene povijesti, rezultati provedenog anketnog istraživanja mogu se shvatiti kao zabrinjavajući, ali ne i katastrofalni. Ova dobna granica srednjoškolaca (15-16 g.) ciljano je odabrana upravo zbog toga što prema cikličkom učenju povijesti, u trenutku odgovaranja na anketna pitanja nije obrađivala gradivo iz suvremene povijesti, već je njihovo znanje iz ranijih razdoblja. Ispitani srednjoškolci susreli su se s gradivom iz suvremene povijesti tijekom osnovnoškolskog obrazovanja u osmim razredima, ali je, kao što se vidi u rezultatima ankete, većina srednjoškolaca zaboravila informacije naučene u osnovnoj školi, a njihovo mjesto zauzele su informacije pristigle iz medija i bliže okoline, u što spada i kućni odgoj. Mediji, preko kojih se političari koriste fašizmom i antifašizmom s ciljem skupljanja političkih bodova, predstavljaju izazov obrazovnim ustanovama koje će u budućnosti morati pronaći načina da se u nastavnom kurikulumu više pozornosti posveti usađivanju univerzalnih društvenih vrijednosti poput antifašizma i znanstvenom opismenjavanju budućih generacija. Pritom će, što je posebno bilo vidljivo u rezultatima istraživanja, najveći „problem“ biti razlučiti antifašizam od komunističke ideologije, koji je kod nas, kao i u drugim zemljama bivšeg „Istočnog bloka“, uslijed povijesnih i geopolitičkih okolnosti, postao ideologem koji pozitivno legitimira sve (po)ratne djelatnosti komunističkih vlasti, a čime je izgubio svoju prvotnu univerzalnu, natpolitičku poruku. U zemljama zapadne Europe, pak, on nominalno predstavlja ideološki temelj za dosljedno suprotstavljanje svim oblicima rasizma, ksenofobije i antisemitizma.

U osnovnim i srednjim školama trebalo bi posvetiti više nastavnih sati temama iz suvremene povijesti, naročito razdoblju između dva svjetska rata, ali i razdoblju Drugog svjetskog rata koje je završilo pobjedom antifašističkih snaga, a s ciljem jasnijeg povezivanja uzročno-posljedičnih veza, kao i geografskih pojmova. Deset nastavnih sati vezano za Drugi svjetski rat te šest do sedam namijenjeno obradi totalitarizama u osmom razredu osnovnih škola nije ni približno dovoljno da se istarski učenici na adekvatan način upoznaju s povijesnim antifašističkim pokretom i njegovim tekovinama. Veliku ulogu u tome pravcu može odigrati zavičajna povijest, čijom bi se implementacijom u nastavni kurikulum, srednjoškolcima približila lokalna povijest svih prošlih razdoblja te ih na taj način, pored ostaloga, upoznala s mnogim antifašistima

koji su izravno sudjelovali u oblikovanju društva koje ih okružuje. Nadalje, u Istarskoj županiji teme međuraća i Drugog svjetskog rata, pa tako i antifaziističkog pokreta, koji je u Istri nastao među prvima u Europi, gotovo nisu uopće predstavljene u muzejskim institucijama, a istovremeno udruge antifaziističkih boraca i antifaziista, koji baštine njegove tekovine, nedovoljno posvećuju pažnju mlađim naraštajima i ne prenose iskustva na nove generacije, pred kojima je izazov detektiranja supstrata fašističkih ideologija.

S obzirom na to da rezultati ove ankete predstavljaju razmišljanja isključivo istarskih srednjoškcolaca, njezina cjelovitost bit će postignuta pojavom sličnih anketa obavljenih na područjima drugih županija Republike Hrvatske, odnosno stvaranjem uvjeta komparativne obrade dobivenih podataka.

Sondaggio “Cosa sanno gli alunni delle medie superiori sull’antifascismo?”

Riassunto

Il sondaggio “Cosa sanno gli alunni delle medie superiori sull’antifascismo” è stato condotto in collaborazione con i professori di storia delle scuole medie superiori nelle seconde classi delle scuole medie superiori (Buie, Pinguente, Pola, Rovigno, Parenzo, Albona, Pisino) della Regione istriana. Tra le 14 scuole di tutti gli indirizzi (dal liceo ai periti professionali), c’erano 13 scuole croate ed una scuola italiana. Il questionario è stato condotto da aprile a giugno del 2014, e vi hanno partecipato 648 alunni nati negli anni 1997 e 1998, di cui il 63% degli intervistati era composto da donne. Il questionario conteneva 12 domande a scelta multipla (il partecipante seleziona una delle opzioni da un elenco di risposte definite) e una domanda sul principio del valore di giudizio. Le domande contenevano dati storici sulla comparsa, lo sviluppo, il significato, i simboli e la posizione dell’antifascismo a livello europeo e nazionale (croato) in passato e oggi, con particolare accento sulla differenziazione in confronto a varie ideologie e regimi totalitari (nazismo, fascismo, comunismo). Tra le risposte si evidenzia una debole conoscenza e discriminazione tra i leader antifascisti e fascisti e degli aspetti cronologici basilari legati alle attività del movimento antifascista. Così il 20% degli alunni ha riconosciuto Ante Pavelić come antifascista, mentre il 10% ne riconosce Benito Mussolini. Inoltre, il 57% degli alunni reputa che l’antifascismo comparso durante la Seconda guerra mondiale e il 17% dopo la Seconda guerra mondiale. Alla domanda quanto si studia l’antifascismo nelle scuole, il 57% degli intervistati ha risposto che si studia poco o affatto (il 12% sostiene che non si studia per niente).

Survey “What the high school students from Istria know about anti-fascism?”

Summary

The survey “What the high school students from Istria know about anti-fascism?” was conducted in collaboration with the high school history professors in the second grades of high schools (Buje, Buzet, Pula, Rovinj, Poreč, Labin, Pazin) in the County of Istria. From fourteen high schools in Istria and different courses (gymnasiums and vocational schools), there were thirteen Croatian high schools and one Italian. The survey was conducted from April until June 2014 and got involved 648 students born in the years 1997/1998, of which 63% of the examined were women. The survey contained 12 questions with a multiple choice answer system (circle the answer) and one question based on a value judgment. The questions contained historical data about the emergence, development, significance, symbols and the position of anti-fascism on the European and on the national level in the past and nowadays, with an accent on the differentiation according to different ideologies and totalitarian regimes (nazism, fascism, and communism). Analyzing the answers, it can be concluded that it is present among the students a low knowledge and identification of anti-fascist and fascist leaders and also the chronological baseline that refers to the anti-fascist activity: 20% of the examined recognized Ante Pavelić as an anti-fascist and 10% recognized Benito Mussolini as one. Furthermore, 57% of the students sustains that the anti-fascism showed up during the WW2, and 17% after the WW2. The question about how much they learn at school about anti-fascism, 56% of the examined answered a little or none (12% answered none).